

The article is devoted to the problems of working out the concept and categorial apparatus of the special tourist disciplines, examining the tourism conception as a polyaspects phenomenon, making proposition of its interdiscipline definition.

Key words: *tourism, special tourist disciplines, functions of tourism, tourism as a sphere of activities.*

374.72:379.85-057.212

**Оксана Фастовець,
м. Київ**

ФОРМИ І МЕТОДИ КУРСОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. У системи освіти дорослих нині відбуваються динамічні зміни, пов'язані з оновленням змісту та форм курсової професійної підготовки в тому числі і фахівців для галузі туризму. Динамічний розвиток сфери туризму актуалізував необхідність удосконалення курсової підготовки майбутніх менеджерів туризму, тому що сучасна система підготовки у ВНЗ “на 60% готує фахівців за репродуктивною моделлю, коли людина має набір якихось знань і фактів, але не може вирішувати нові, незнайомі задачі” [2, с. 29]. Швидке старіння інформації, поява нових технологій створили в суспільстві ситуацію, коли неможливо навчитися один раз на все життя. Цим зумовлено постійне зростання актуальності проблеми освіти впродовж усього життя. Необхідно, щоб курсова професійна підготовка була спрямована на майбутні фахові потреби, формувати такий високий рівень професійної компетентності, який дозволить підтримувати високий професіоналізм працівників сфери туризму.

Разом з тим необхідно зазначити, що склалась ситуація коли багато великих туристичних фірм змушені організовувати замкнені навчальні курси, мета яких – підготовка кваліфікованого персоналу лише для підприємств, що входять до власної агентської мережі. В процесі навчання на курсах відпрацьовуються стандарти та

кваліфікаційні навички характерні для даного підприємства. При цьому програми враховують загальні вимоги, класифікації та норми обслуговування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема оновлення форм і методів навчання є предметом дослідження дидактики. Незаперечну цінність цього наукового напрямку становлять дослідження, здійснені В. Безпальком, В. Галузинським, С. Гончаренком, І. Зязюном, М. Євтухом, А. Кузьмінським, В. Лозовецькою, Л. Лук'яною, Н. Ничкало, С. Сисоєвою, А.Смолкіним, В. Федорченком, Н.Фоменко. Узагальнюючи праці цих авторів, ми дійшли висновку, що поза увагою дослідників залишились особливості здійснення курсової підготовки майбутніх фахівців сфери туризму.

Саме тому метою нашого дослідження стало обґрунтування інноваційних форм та методів вдосконалення курсової підготовки майбутніх менеджерів туризму на прикладі курсу “Організація транспортних подорожей та перевезень туристів”.

Виклад основного матеріалу. Особливого сенсу у контексті нашого дослідження заслуговує дослідження І. Зоріна щодо доцільності використання певних методів в залежності від стадії навчання [1, с. 540-541]. Аналізуючи запропоновану автором матрицю оцінювання вибіркової методів навчання, зазначимо, що найбільш перспективними є такі: кейс-метод (метод конкретних ситуацій), мультимедійне навчання, комп'ютерне програмоване навчання, стажування. Наразі менш ефективними формами навчання теоретики і практики у галузі педагогіки вважають лекції. Разом з тим традиційна система навчання в Україні здебільшого зорієнтована на вербальні, тобто усні методи викладання, коли більшу частку курсової підготовки складають лекційні заняття. Лекції зберігають своє провідне становище завдяки високій інформаційній ємності, що відображається в логічному, глибокому висвітленні основних положень теоретичного матеріалу. Зазначимо, що не ефективним є проведення лекції у формі монологу викладача. У процесі викладу лекційного матеріалу необхідно ставити слухачам певні питання, на які згодом разом з ними дають відповідь. Система таких питань відіграє роль актуалізуючого, проблемного чинника, що змушує слухачів сконцентруватися,

активно мислити, співпрацювати, аналізуючи та узагальнюючи свій особистий досвід.

Також необхідно зазначити, що в ході курсової підготовки ефективним є проведення проблемних лекцій. В проблемних лекціях увага слухачів курсів концентрується на найбільш важливому матеріалі, який через певні обставини не набув належного висвітлення у підручниках. Актуальним є надання слухачам курсів під час лекції друкованого матеріалу, а наприкінці заняття – електронної версії питань, що розглядалися.

З метою посилення ефективності лекції здійснюються заходи, щодо активізації розумової діяльності слухачів засобами сучасних інформаційних технологій. В умовах комп'ютеризації навчального процесу системне використання мультимедійних засобів стало чинником, який дозволив інтенсифікувати проведення лекцій. Зокрема проведення занять у режимі презентації Microsoft Office PowerPoint активно впроваджувалось нами як під час аудиторної, так і самостійної роботи студентів. Її складовими є сукупність слайдів з відповідним текстом, графікою, анімацією і звуком.

Зазначимо, що одночасно інтенсифікується праця викладача, оскільки розроблені матеріали легко поновлюються. Використання презентаційної форми викладу матеріалу дозволяє працювати з окремими його складовими, легко пересуватися за змістом, повертатися до попереднього матеріалу для опрацювання незасвоєної частки, або навпаки пропустити матеріал, який через певні обставини виявився вже відомий слухачам.

Вважаємо, що доцільним є створення лекцій-презентацій та лекційно-практичних занять. Зокрема позитивний ефект використання лекцій-презентацій полягає у: реалізації принципу наочності; стимулюванні запам'ятовування навчального матеріалу; свідомому засвоєнні сутності явищ та процесів, що вивчаються; підтримуванні уваги завдяки візуальній різноманітності; заощадженні часу; збільшенні якісного викладу навчального матеріалу; використанні додаткового матеріалу. Демонстраційні матеріали, що доповнюють словесну (вербальну) інформацію також виступають носіями пізнавальної інформації. Застосування технічних засобів навчання дозволяє збільшити обсяг матеріалу, що опановують студенти під час класичної лекції. Мультимедійна

апаратура надає можливість подавати елементи лекцій у вигляді таблиць, схем, діаграм, ілюстрацій. Інформація кількох сторінок тексту представляється у вигляді однієї таблиці.

Важливе значення при розробці таких лекцій ми приділяли визначенню чіткого обсягу навчального матеріалу, структурі теоретичної і практичної частин, їх послідовності, підбору практичних вправ і завдань. Виклад навчального матеріалу у вигляді презентації є важливим при вивченні туристичних технологій (наприклад, технології розробки різних видів туристичних транспортних подорожей), оскільки є можливість простежити реальний процес виконання. Під час практичної частини заняття відбувається закріплення отриманої інформації. Таким чином підтримується зв'язок між отриманими знаннями та їх практичним застосуванням. Практична частина сприяє формуванню навичок у процесі самостійного виконання дій.

На нашу думку, лекційно-практичне заняття, як правило, повинно містити або один навчальний блок, що складається з теоретичної і практичної частин, або блоки, що пов'язані між собою. Вибір варіанту залежить від специфіки навчального матеріалу, дидактичної мети. Як свідчить досвід викладання професійно-орієнтованого курсу “Організація транспортних подорожей та перевезень” в ході лекційно-практичного заняття доцільним є застосування прикладів діяльності конкретних підприємств. Це дає можливість наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівця. У процесі вивчення курсу “Організація транспортних подорожей та перевезень” ми пропонуємо проводити лекційно-практичне заняття, присвячене аналізу існуючих маршрутів.

Метод конкретних ситуацій або кейс-метод має прикладну спрямованість. Застосування цього методу дозволяє слухачу курсів навчитися приймати професійні рішення ще в аудиторії. Обговорення конкретної проблеми сприяє формуванню важливих для представників туристичної сфери підходів до оцінки фактів та правильного прийняття рішень. Застосування цього методу потребує від викладача ретельного добору теоретичного та практичного матеріалу. Так спочатку викладач пропонує слухачам курсів попередньо опрацювати необхідний теоретичний матеріал з певної

проблеми. Власний практичний професійний досвід викладача у цій роботі набуває особливої ваги. Використання кейс методу дозволяє краще підготувати до реалій туристичного бізнесу.

Ділова (рольова гра) є одним з найбільш популярних серед слухачів видів навчальної роботи, адже вона ґрунтується на творчості, змагальності, прийнятті командного рішення. Метою ділової гри є формування й закріплення практичних навичок під час виконання певної ролі через залучення власного досвіду. Рольова гра також використовується для закріплення професійних менеджерських навичок: критичного мислення, ефективної комунікації, професійної етики, толерантності, відпрацювати варіанти поведінки в проблемних ситуаціях. В даному випадку немає однозначного єдиного правильного рішення чи єдиного підходу. Кожен слухач виконуючи завдання, діє у властивій йому манері на основі свого досвіду. Ефективність цього методу визначається якістю попередньої підготовки викладача та слухачів. Готуючись до проведення рольової гри, викладач повинен розробити короткий опис ситуації, що повідомляється усім учасникам, визначити їх роль, підготувати конфіденційну інформацію для виконавців ролей, скласти завдання для учасників та спостерігачів, інструкції для учасників гри, підібрати нормативні матеріали, визначити час для проведення гри, сформулювати запитання для зворотного зв'язку).

Щодо розподілу часу на проведення основних етапів рольової гри, раціональним є таке співвідношення пояснення умов (15% часу) робота в малих групах (20%) презентація та обговорення (50%), підсумки (15%).

Висновки. Застосування тих чи інших організаційних форм навчання у навчальному процесі залежить від характеру дисципліни, що викладається. Оскільки професійно-орієнтовані дисципліни туристичного профілю в т.ч. “Організація транспортних подорожей та перевезень туристів” належить до дисциплін із швидким оновленням фактичного матеріалу та варіюванням змісту, що відображає сучасний стан ринку туристичних послуг, вивчення її вимагає використання активних форм навчання.

У ході здійснення курсової підготовки майбутніх менеджерів туризму необхідно використовувати різноманітні форми і методи

проведення навчальних занять як лекція-презентація, лекційно-практичне заняття, кейс метод, ділові ігри, що сприяють формуванню системи вмінь і навичок слухачів курсів.

Література

1. Зорин И.В. Феномен туризма: Миссия и функции туризма. Этнологические начала путешествия. Профессиональное туристское образование. Образование и карьера в туризме / И.В. Зорин. – М.: Наука, 2005. – 552 с.
2. Про стан та перспективи розвитку вищої освіти в Україні. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – 184 с.

Статья посвящена проблеме актуальных форм и методов курсовой подготовки будущих менеджеров туризма, анализируются особенности использования лекций-презентаций, лекционно-практических занятий, семинаров-презентаций, кейс-метода и деловых игр.

Ключевые слова: *формы и методы курсовой подготовки, менеджер туризма.*

The author of the article examines the main and training future managers of tourist industry. In the study there were offered the innovative form and methods of training of the future managers of tourism.

Key words: *innovative form and methods of training, future managers of tourism.*

УДК 378:001.76

**Екатерина Шеховцова,
г. Орёл, Россия**

ИННОВАЦИИ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Постановка проблемы. На период до 2010 года концепция модернизации российского образования определяет в качестве